

Landslaget for lokal og privatarkiv

PB: 7700
5020 BERGEN

Besøk Nasjonalbiblioteket - Rapport

BAKGRUNN

Arkiv i Nordland søkte LLP stipend til å reise til Nasjonalbiblioteket(NB) vår begrunnelse var som følger:

Arkiv i Nordland har i de senere år mottatt stadig mer arkivmateriale i form av lydopptak, film og video fra private arkivskapere. Det er arkivmateriale fra blant annet fylkets nærradiostasjoner, lokal-tv og lydopptak fra samlinger som er donert av privatpersoner.

Arkivmateriale er en viktig del av vår privatarkivsamling og tilveksten av denne type arkivmateriale stiller institusjonen ovenfor utfordringer vi tidligere ikke har hatt. Arkiv i Nordland ønsker i denne sammenhengen å utvikle sin kompetanse på dette området. Per i dag arbeider vi med å få på plass gode rutiner for bevaring av materialet. Vi har også kommet i gang med digitaliseringsarbeidet.

Som en del av dette utviklingsarbeidet ønsker vi å dra på besøk til Nasjonalbiblioteket som har god kompetanse på denne type arkivmateriale. Målet med besøket er å få innblikk i hvordan Nasjonalbiblioteket jobber med lyd, film og video på følgende områder:

- Bevaring av denne type arkivmateriale
- Digitalisering av materialet
- Formidlingsløsninger for digitalt arkivmateriale

Arkiv i Nordland inviterte også andre kollegaer i fylket til å være med på turen
Så alt i alt var vi følgende delegasjon:

Arkiv i Nordland:
Ketil Jensen
Ole Henrik Tymi
Rolf B. Holte

Fylkesbibliotekets musikkavdeling
Gunnar Hemmingsen

Fylkesbiblioteket Mo i Rana
Kjell Gunnar Nilsen
Sølvi Riise

Museumskonsulent NFK
Frode Ketil Pettersen

PROGRAM:

- 0900 Velkommen (resepsjonen)
- 0915 Omvisning Objekt- og massedigitalisering
- 1015 Produksjonsløypeprinsippet
- 1045 Avisløypa
- 1115 Lunsj
- 1200 Fjellmagasinet/Automatlageret
- 1300 Omvisning Lyd/Video
- 1330 Hardware/Software spørre(halv)time
- 1400 Bevaring, prinsipper og standarder
- 1430 Bokhylla.no, Aviser i NB og Digitalt Radioarkiv
- 1500 Oppsummering og siste spørsmål

INTRO

Først ble vi ønsket velkommen av Lars Gaustad som fortalte om litt om selve Nasjonalbiblioteket, samt status de hadde på arbeidet med digitalisering til nå.

NBs målsetting: SKAL digitalisere alt

- NB digitaliserer både etter bruker behov og eget behov.
- NB tar vare på digitale avleveringer
- NB har strategiske samarbeidspartnere (som NRK, Schibsted)
- NB har digitalt arkiv for andre
- NB samarbeider med RA om digital bevaring
- NB utnytter så langt det er mulig potensialet for formidling.

Fokus

Nasjonalbiblioteket digitaliserte følgende analogt materiale og mottok følgende digitale avleveringer:

Digitalisering	Digitale avleveringer
Aviser	Aviser
Bøker	Radio
Foto	Tv
Radio	
Musikk	Bøker
Video	Tidskrift
Håndskrift	Film
Note manuskript	
Kart	
Plantegninger	
Tidskrift	

AVISLØYPA

Omvisningen startet med Avisløypa. Det startet med bunker av aviser som ble glattet ut. Disse ble så satt inn i egenutviklede permer (slik at flere aviser utgjorde en ”bok”). Permene ble masse digitalisert med automatiske bladskannere.

Underveis i prosessen ble også metadata innhøstet/overført fra hvert ledd i produksjonsløypa

I snitt lå de ca 3-4 år etter i digitaliseringen av avisene, men tempoet har økt de siste årene slik at de for venter å kunne ta igjen dette iløpet av noen få år. Etter hvert som flere aviser blir avlevert digital vil også behovet for å digitalisere forsvinne.

Etter at avisene skannes er det en god del etterarbeidet, med OCR behandling og fargejustering.

PRODUKSJONSLØYPEPRINSIPPET

All digitalisering kan brytes ned til ulike komponenter som ulike aktører og avdelinger kan ha ansvar for. I ett hvert ledd ble metadata om prosessen skapt og bevart sammen med dataene. Det er viktig med sporbarhet i hele kjeden slik at dersom man oppdager feil i utstyr el. Kan man gå tilbake til de data som har blitt påvirket, enten for å rette opp disse, eller produsere de på nytt.

OBJEKT- OG MASSEDIGITALISERING

Omvisning. Her ble i hovedsak bøker plukket ut av magasinene for å bli digitalisert. Der de hadde nok kopier så skar de i stykker ”originalen” og skannet så disse i vanlige automat skannere. Hadde de ikke dette, ble boken skånsomt skannet enten fullautomatisk, eller manuelt i bokskannere.

Vi fikk tips om at for vårt behov med ulike format størrelser så ville nok halvautomatiske bokskannere passe vårt behov best.

FJELLMAGASINET

Etter lunsj fikk vi en omvisning i fjellmagasinet. Alt som oppbevares over tid plasseres i fjellmagasinet. De hadde ulike rom/etasjer for ulike typer materiell. Nasjonalt Sikrings Magasin (NSM, det elektroniske depotet) er også plassert her inne.

Fjellet har jevn temperatur året rundt noe som skaper ett stabilt klima for oppbevaring. Dataparken/NSM er det eneste som avgir varme, faktisk så må de transportere varme ut at de lokalene som dette stod i

NSM var også sikret mot brann med et anlegg som benytter Inergengass. Her blir oksygenmengden i lufta redusert slik at branntilløp kveles raskt samtidig som det ikke er farlig for personalet å oppholde seg i rommet. Dette reduserer skadeomfanget som ellers ville blitt ved andre slukningsmiddel som vann eller skum.

Trinn 2 (Neste byggetrinn for fjellhallen var sprengt ut, men ikke innredet)

AUTOMATLAGERET

Alt som lagres i automatlagret er lagret etter kaos prinsippet. Ingenting har fast plass, men datasystemet vet til enhver tid hvilken boks noe ligger lagret i. Systemet er utbredt i større deler over hele verden. Anlegget er ganske imponerende og populært å vise frem. De var i gang med å bygge på automatlagret når vi var på besøk. Neste trinn skulle fordoble kapasiteten deres.

De henter ut bøker og lignende både for bruk hos andre bibliotek (fjernlån) og til digitalisering.

LYD/VIDEO

Omvisning. Her fikk vi både se digitalisering av NRK sitt radio arkiv, og det mangfoldet av utstyr de hadde til å digitalisere alle former for lyd og bilde. Mye utstyr var pr definisjon museumgjenstander. De hadde nært samarbeid med NRK for å kunne vedlikeholde dette utstyret. De jobbet også aktivt mot brukmarkedet for å få tak i utstyr og deler.

På generell basis tok de ikke imot materiale for digitalisering med mindre de fikk fulle rettigheter til å publisere dette i etterkant.

HARDWARE/SOFTWARE SPØRRE(HALV)TIME

Vi hadde ett møte med ulike fagfolk hvor vi tok opp flere relevante temaer for diskusjon.

Vi hadde flere spørsmål rundt dette med digitalisering av lyd slik vi utfører dette i dag, og fikk bekreftet at noe av det vi gjorde var bra nok i forhold til utgangspunktet. Utstyrmessig ligger vi flere hundretusen kroner unna ett helt profit studio, men vårt utgangspunkt er heller ikke lyd i studiokvalitet.

Tips til innkjøp/ reparasjoner av utstyr fikk vi også.

Sett tilbake skulle vi vært mer forberedt på ting vi kunne spørre om, det ble litt kunstig i forhold til formålet. Det er jo alltid slik at noe blir besvart underveis i omvisningen, og nye ”spørsmål” kan dukke opp under besøket. Det ble ikke tid til å reflektere over siste nevnte, eller drøfte slike oss i mellom før spørretimen var i gang.

BEVARING, PRINSIPPER OG STANDARDER

Vi fikk en følelse at de hadde god kontroll over metadata som ble produsert underveis og at viktig informasjon ble lagret underveis, sammen med de digitaliserte dataene.

Fikk ett kort innblikk i hvilke standarder de la til grunn for dette arbeidet: PREMIS, METS, OASIS.

De digitale kopiene skal lagres på en måte som gjør dem lesbare og tilgjengelige for evigheten, men man må også oppbevare originalene på en best mulig måte.

BOKHYLLA.NO, AVISER I NB OG DIGITALT RADIOARKIV

Vi fikk se en foreløpig uoffisiell versjon av bokhylla.no. Bokhylla.no er et nettsted der det er lagt ut inntil 50 000 norske boktitler fra de siste tre tiårene, samt alle bøkene som er falt i fri. Disse kan leses enten som nettversjon eller lastes ned som egen fil for bruk på pc eller lesebrett.

Det ble også vist eksempel på hvordan avisarkivet og digitalt radioarkiv kunne kombineres for å finne og lytte til et radioprogram via en gammel programoversikt i en digitalisert avis. Ganske fascinerende hva som kan gjøres med rett teknologi og nok resurser.

OPPSUMMERING

Målet med turen til NB var å høste av deres erfaringer med digitalisering og bevaring av digitalt materiale. Vi fikk godt innblikk i hvor omfattende dette arbeidet er, hvor mange ting som må settes i system slik at man ikke må gjøre jobben flere ganger pga svikt i rutiner og lignende. Blant annet er det viktig å få på plass rutiner for lagring av data slik at det ved behov er enkelt å finne frem til aktuelt materialet,

Nasjonalbiblioteket gjør en god jobb med digitalisering, selv om de har helt andre ressurser tilgjengelig klarer de ikke å ta unna alt som de ønsket. Ser derfor at vi som jobber i nærliggende miljøer, burde trolig opprette (regionale?) digitaliseringenheter for å ta tak i oppgaver som ikke faller inn under NBs domene.

I forhold til formidling har NB også flere utfordringer i forhold til å kunne publisere direkte på nett. Hovedprinsippet er at de ønsker å legge mest mulig åpent ut, men pga uklarte rettigheter så kan de ikke legge ting rett ut. I noen tilfeller kan de kjøpe seg fri gjennom lisensavtaler, andre tilfeller gjør at de kan kun publisere gjennom biblioteksnettverk - "lesesal". Mye materialet står og venter på at det skal falle "ut i det fri".

Etter et slikt besøk blir det ofte slik at nye spørsmål dukker opp, og man får tanker om hva man burde gjort annerledes. Det første som slår en er at detaljer rundt selve produksjonløypa kunne vært bedre belyst, som konkrete eksempler på hvilke data dat/metaddata som blir skapt manuelt/automatisk, samt litt mer om hvilke verktøy de bruker for ulike oppgaver.

Arkivmiljøet har flere ting å lære av NB, og omvendt. Det kan nok være ressurskrevende for NB å samarbeide med alle arkivinstitusjonene. KDRS bør sammen med RA se nytten av felles prosjekter som for eksempel ett Nasjonalt Sikringsmagasin (Depot)

Med vennlig hilsen

Rolf Holte